

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/166
Toplantı Tarihi/Sayısı : 22.9.2022/21
Karar Numarası : 2022/665
Başvuran : B.A
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Giresun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : --

I.BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın yabancı olduğu için ayrımcı muameleye maruz kaldığı, haksız yere disiplin cezaları aldığı, bireyselleştirilmiş iyileştirme programı kapsamında yeterli puan almasının beklendiği ve infaz süreci sebebiyle geleceğe dair umudunun kalmadığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Kurumumuzca 25.02.2022 tarih ve ... sayılı ile kayda alınan başvuru dilekçesinde başvuran; açık cezaevine ayrılması gerekirken haksız yere aldığı disiplin cezaları sebebiyle 5 yıl boyunca açık cezaevine ayrılmadığını, 10.09.2021 tarihinde açık ceza infaz kurumuna ayrıldığını ancak açık ceza infaz kurumuna ayrıldıktan sonra burada görevli personelin tehdit ve aşağılayıcı sözleri nedeniyle firar ettiğini, "yerli mahkum" olmamasından dolayı ayrımcı muameleye maruz kaldığını, firar etmesinin hemen akabinde yakalandığını, cezasının çoğunu hücrelerde kalarak infaz ettiğini, cezaevinde bulunduğu süre içerisinde psikolojisinin bozulduğunu, kendisinden bireyselleştirilmiş iyileştirme programı kapsamında yeterli puanı almasının beklendiğini, infaz süreci sebebiyle geleceğe dair umudunun kalmadığını ve ailesinin de mağdur olduğunu iddia etmekte olup sağlığını kaybetmeden kapalı ceza infaz kurumundaki infaz sürecinin sona ermesini talep etmektedir.

3. Kurumumuza, Giresun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından 16.02.2022 tarih ve ... Muh. sayılı ile iletilen yazılı görüşte ise özetle; başvuranın 31.12.2021 tarihinde Kuruma kabul edildiği, Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda iken Espiye Açık Ceza İnfaz Kurumuna ayrıldığı ve Espiye Açık Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştiğini iddia ettiği olay sebebiyle firar ettiği, Kuruma kabulünden sonra başvuran hakkında Giresun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı tarafından 05.01.2022 tarih ve ... karar numaralı ve 19.01.2022 tarih ve ... karar numaralı iki disiplin cezası verildiği, başvuranın bahsi geçen iddiaları ile ilgili olarak Kuruma herhangi bir dilekçe yazmadığı, bahsi geçen iddiaların Kurumda gerçekleşmediğinin anlaşıldığı, Kurum personelinin kanun ve yönetmeliklerin kendilerine vermiş olduğu yetki çerçevesinde tüm hükümlü veya tutuklulara insan haklarına saygılı, insanlık onuruna yakışır ve herkese eşit bir mesafede davrandığı belirtilmiştir.

4. Muhatap idarenin cevabi yazısı 27.04.2022 tarihli ve ... sayılı yazımız ile başvurana yazılı görüşünü sunması için gönderilmiştir. Ancak başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20.04.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu

maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; “özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği” hükme bağlanmıştır.

7. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Ön incelemenin yapılması” başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca başvuruların, “inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulması” gerekmektedir.

8. Mezkûr Yönetmelik'in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67'nci maddesine göre; “Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre; “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın iddiaları ceza infaz kurumu idaresinin yanıtları ve konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

10. Başvuranın ilk iddiası, “yerli mahkum” olmamasından dolayı ayrımcı muameleye maruz kaldığıdır. Başvuranın “yerli mahkum olmama” ifadesinden kast ettiğinin yabancı olması olduğu anlaşılmıştır. AİHM, *bir iddianın kanıtlanması hususunda yeterli ölçüde sağlam, kesin ve aralarında çelişki olmayan çıkarımların ve aynı derecede çürütülememiş maddi karinelerin bir arada bulunmasını aramıştır (İrlanda-Birleşik Krallık, B. No: 5310/71, K.T.: 20.03.2018, §161)*. Ancak başvuran, iddiasına sebep olan maddi olgulardan bahsetmemiş, iddiasını somutlaştırmamıştır.

11. Başvuranın başvurusunda, ayrımcılık iddiasına yönelik en yakın ifadesi; Espiye Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan görevli personelin tehditvari ve aşağılayıcı sözleri olduğu yönündedir. *Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Sedat Ekmekçi, B. No:2014/17642, 11.01.2017, §56)*. Ancak başvuran; hangi personelin ne şekilde ve hangi sözlerle tehdit ve aşağılamada bulunduğunu, bu duruma tanık olan olup olmadığını ve yapıldığını ileri sürdüğü bu muamelenin yabancı olması ile nasıl bağdaştırılabileceğini belirtmeyerek iddiasını araştırılabilir hâle de getirmemiştir. Başvuranın yabancı olduğu için ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt sunmadığı anlaşılmış olduğundan bu iddia bakımından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesine göre kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

12. Başvuranın diğer iddiası ise; haksız yere disiplin cezaları aldığı, kendisinden bireyselleştirilmiş iyileştirme programı kapsamında yeterli puan almasının beklendiği ve infaz süreci sebebiyle geleceğe dair umudunun

kalmadığı şeklindedir.

13. Başvuran tarafından, kendisine uygulanan genel bir haksızlık durumundan bahsedilmiş olup; hakkında verilen hangi disiplin cezalarının haksız olduğu belirtilmemiştir. Muhatap İdare tarafından gönderilen yazı ekinde, Giresun E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu tarafından başvurana verilen ceza kararları yer almaktadır. 05.01.2022 tarihli ve ... numaralı ceza verme kararı ile 19.01.2022 tarihli ve ... numaralı ceza verme kararı incelenmiş, her iki kararda da “1 Ay Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma Cezası” verildiği, kararlarda personel ve mahpus ifadelerine/ tanıklıklarına da yer verildiği görülmüştür. Bununla beraber kararlara ilişkin başvuranın kendisine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde Giresun İnfaz Hakimliğine itirazda bulunabileceği de kararda belirtilmiştir. Başvuranın, infazı sırasında uzun süreli hücre cezaları aldığı iddiası da bulunmakta ancak; başvuran tarafından hangi Kurumda bulunduğu sırada, hangi tarihlerde ve ne süreyle ceza verildiği belirtilmediğinden dosya kapsamında edinilen bilgi ve belgelerden bu husus doğrulanamamıştır. Bununla beraber, 5275 sayılı “Hücreye koyma” başlıklı 44’üncü maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendine göre “Firara teşebbüs etmek” bir günden on güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren eylemlerden; üçüncü fıkrasının (1) bendine göre “Firar etmek veya tünel kazmak” da on bir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren eylemlerendir.

14. 05.01.2022 tarihli ve ... karar numaralı ceza verme kararı ile 19.01.2022 tarihli ve ... numaralı ceza verme kararına karşı başvuranın itiraz etme imkanı olmakla beraber kararların içeriğinden başvuranın ceza almasına sebep olan Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek söz söylemek veya davranışta bulunma eyleminin ciddi bir kısmının aynı koşu altında kaldığı kişilerle anlaşamadığı hususlardan kaynaklandığı ve bu hususlardan tartışma çıkmasına sebep olan en önemlisinin sigara içilmesine rağmen camın açık bırakılmaması olduğu anlaşılmıştır. Bazı bireylerin sigaraya karşı farklı bir hassasiyeti olması anlaşılabilir bir durum olup ceza infaz kurumlarında genellikle sağlık bakımından rahatsızlığı olan ya da sigara içilmesinden rahatsız olan kişiler için “sigara içilmeyen koğu” tahsis edilmektedir. Muhatap kurumda tahsis edilen böyle bir koğu bulunması halinde başvuranın bu koğu alınmasının; bulunmaması halinde de böyle bir koğu tahsis edilmesinin mahpusların sağlık hakkı bakımından da Kurumda huzurun sağlanması bakımından da yararlı olacağı açık olduğundan bu yönde bir uygulama tavsiye edilmektedir.

15. Mahpusların koşullu salıverilme, denetimli serbestlik, açık cezaevine ayrılma, mazeret izni, nakil gibi birçok haktan faydalanabilmeleri için 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 89’uncü maddesinde yapılan değişiklik üzerine yeni sistemin uygulama usullerini belirlemek amacıyla hazırlanan “Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik”, 29.12.2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 01.01.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

16. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik’in “Gelişim değerlendirme sistemi” başlıklı 31’inci maddesine göre; “(1) Hükümün infazına başlanması ile birlikte, ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içerisindeki tutum ve davranışları, kurum düzeni ve güvenliğine katkısı, yükümlülüklerini yerine getirmesi ile yürütülen iyileştirme ve topluma kazandırma programlarına katılımı sonucunda hükümlünün gösterdiği gelişim ölçülerek puanlanır. Bu amaçla hükümlülerin;

a) Katıldıkları eğitim-öğretim faaliyetleri, psiko-sosyal yardım programları, destekleyici programlar ile infaz sürecindeki tutum ve davranışları “artı puan”,

b) Aldığı disiplin cezaları “eksi puan”,

şeklinde puanlanarak iyi hâl değerlendirmesine esas “gelişim puanı” belirlenir.

(2) Puanlama; yönetim servisi, eğitim ve öğretim servisi, psiko-sosyal yardım servisi ile güvenlik ve gözetim servisi tarafından yapılır.

(3) Hangi tutum ve davranışlara ne kadar puan verileceği, ölçme ve değerlendirme kriterleri,

değerlendirmeye esas eşik puanlar, değerlendirme raporlarının şekli, kullanılacak program ve formlar ile puanlama sonucuna göre yapılacak değerlendirmenin başlayacağı tarih Genel Müdürlükçe belirlenir. ”

17. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 23.11.2021 tarihli, ... sayılı ve “Eşik Puanlara Dayalı İyi Hâl Değerlendirmesi” konulu yazısına göre; Genel Müdürlük tarafından Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in 31'inci maddesinin üçüncü fıkrası, 32'nci maddesinin dokuzuncu fıkrası, 33'üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları kapsamında ve Covid-19 pandemisi ile mücadele kapsamındaki tedbirler ve kurumsal uygulamalardaki değişimler dikkate alınarak, mahpusun iyi hâlin belirlenmesine esas alt eşik puan 45, erken iyileşmeye esas üst eşik puan ise 80 olarak belirlenmiştir. Eşik puanlara göre iyi hal değerlendirmelerine, 01.01.2022 tarihi itibarıyla başlanmış olup; mahpusun iyi halli olduğunun kabulü için gelişim puanının en az 45, erken iyileştiğine ve açık kuruma, kapalı kurumda kalması gereken sürenin onda birine kadar daha erken ayrılabilmesine ilişkin karar alınabilmesi için ise gelişim puanının en az 80 olması gerekmektedir.

18. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in “Gelişim puanlaması” başlıklı 32'nci maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre; “*Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan ve gelişim puanı Genel Müdürlükçe belirlenen eşik puanı aşan ve erken iyileşme gösterdiği kanaatine varılan iyi halli hükümlü hakkında idare ve gözlem kurulu tarafından, kapalı ceza infaz kurumunda kalması gereken toplam sürenin onda birine kadar daha erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma kararı verilebilir. Erken iyileşmeye bağlı olarak, erken açık ceza infaz kurumuna ayrılma ile ilgili esas ve usuller Genel Müdürlükçe gösterilir.*”

19. Aynı Yönetmelik'in “Gelişimi puanlama esasları” başlıklı 33'üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre; “*31 ve 32 nci maddelere göre yapılan hesaplama sonucunda, gelişim puanı Genel Müdürlükçe belirlenen eşik puanın altında olan hükümlü hakkında;*

- a) Açık ceza infaz kurumuna ayrılma,*
- b) Kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz etme,*
- c) Ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilme, işlemlerine yönelik iyi hâl kararı verilmez.”*

Aynı maddenin dördüncü fıkrasına göre; “*İyi hâl kararı için gerekli olan ve Genel Müdürlükçe belirlenen eşik puanı aşamayan hükümlü hakkında idare ve gözlem kurulunca bir araştırma yapılarak; bu durumun mücbir sebeplerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı ya da hastalık, yaşlılık, personel yetersizliği gibi makul bir nedeni olup olmadığı belirlenir. Makul bir nedenin bulunması durumunda, hükümlüye verilen gelişim puanının Genel Müdürlükçe belirlenen eşik puanı aşması şartı aranmaz. Bu hükümlü hakkında, mevzuatta aranan diğer iyi hâl kriterlerine göre değerlendirme yapılır.”*

20. İlgili mevzuat hükümlerine bakıldığında, söz konusu hükümlerin tüm mahpuslara yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Başvuran tarafından infaz süreci sebebiyle geleceğe dair umudu kalmadığı ve kendisinden bireyselleştirilmiş iyileştirme programı kapsamında yeterli puan almasının beklenilmesinden yakınılmış olsa da; söz konusu sistemin kanun ve yönetmeliklerle yasa koyucu tarafından öngörüldüğü, mahpuslara ilişkin iyi hal uygulamalarından yararlandırma hususunda ölçme ve değerlendirme kriterleri ile eşik puanlarının belirlenmesinin objektif ve somut bir sisteme dayandırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

21. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yukarıda açıklanan nedenlerle başvuranın iddiaları bakımından kötü muamele yasağının “*ihlal edilmediği*” kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ YAPILMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 22.09.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ

Üye

e-imzalıdır

İsmail AYZ

Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE

Üye